

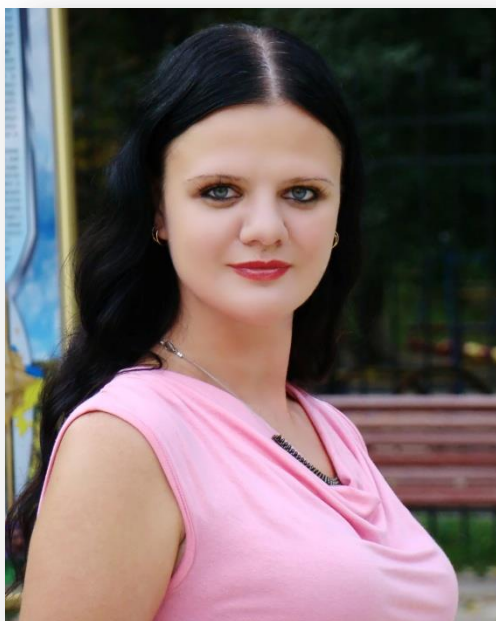
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ
Київський інститут залізничного транспорту
Факультет «Управління залізничним транспортом»
Кафедра «Філософії та історії науки і техніки»

Затверджую

Завідувач кафедри філософії
та історії науки і техніки

В.М. Гамалія

Протокол № 8 від 1 березня 2023 р.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Викладач	Доктор історичних наук, доцент ПИЛИПЧУК Оксана Олегівна
E-mail	Oksanapilipchuk78@gmail.com
Навчальна дисципліна	Міжнародна екологічна політика
Офіційна назва освітньої програми	Екологія транспортної інфраструктури
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	10 Природничі науки
Спеціальність	101«Екологія»
Обсяг дисципліни в кредитах ECTS	4
Статус дисципліни	Вибіркова

(обов'язкова, вибіркова)	
Мета вивчення дисципліни	Метою вивчення навчальної дисципліни є підвищення загального рівня правової культури здобувачів вищої освіти; формування у майбутніх екологів світоглядних установок, орієнтованих на верховенство права; ознайомлення студентів із особливостями міжнародно-правового регулювання співробітництва держав у галузі охорони навколишнього середовища; вироблення у студентів уявлення про місце міжнародно-правових актів в сфері захисту довкілля та їх практичне застосування в рішеннях міжнародних судових органів.
Інтегральна компетентність	Здатність особи розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля та характеризуються комплексністю та невизначеністю умов
Загальні компетентності	ЗК01. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності. ЗК02. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. ЗК07. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо. ЗК12. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
Спеціальні (фахові) компетентності	ФК1. Знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування. ФК4. Знання сучасних досягнень національного та міжнародного екологічного законодавства. ФК10. Здатність до використання сучасних інформаційних ресурсів для екологічних досліджень. ФК12. Здатність до опанування міжнародного та вітчизняного досвіду вирішення регіональних та та транскордонних екологічних проблем. ФК13. Здатність до участі в управлінні природоохоронними діями та/або екологічними проектами в транспортній галузі.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

Модуль 1. Загальні положення міжнародного права

Тема 1. Поняття та юридична природа міжнародного права

Поняття, предмет, об'єкт та функції міжнародного права. Співвідношення міжнародного і національного (внутрішньодержавного) права. Система сучасного міжнародного права, його галузі та інститути. Поняття норм міжнародного права. Їх класифікація. Джерела міжнародного права. Фундаментальні принципи міжнародного права. Співвідношення міжнародного та національного права.

Тема 2. Суб'єкти міжнародного права. Визнання та правонаступництво у міжнародному праві

Поняття та види суб'єктів міжнародного права. Міжнародні правовідносини. Зміст міжнародної правосуб'єктності. Держава, як основний суб'єкт міжнародного права. Правосуб'єктність вторинних суб'єктів міжнародного права: націй і народів, що борються за свою незалежність, міжнародних організацій, державо-подібних утворень, фізичних осіб. Визнання суб'єктів міжнародного права. Поняття, види і способи визнання у сучасному міжнародному праві. Основні сучасні теорії визнання держав. Держави та території з обмеженим визнанням. Форми і юридичні наслідки визнання. правонаступництво суб'єктів міжнародного права.

Тема 3. Право міжнародних організацій

Історичні аспекти створення міжнародних організацій. Поняття та види міжнародних організацій. Порядок створення міжнародних міжурядових організацій. Правосуб'єктність міжнародних організацій. Організація Об'єднаних Націй. Спеціалізовані установи ООН. Регіональні міжнародні організації. Організація Північноатлантичного договору (НАТО). Міжнародні конференції. Всесвітній фонд дикої природи (WWF), Грінпіс (Greenpeace), Всесвітнє товариство захисту тварин (WSPA), Міжнародний зелений хрест (Green Cross), Міжнародний союз охорони природи (IUCN), ЮНЕСКО, ЮНЕП, ВООЗ, ВМО, МСОП.

Тема 4. Право зовнішніх відносин. Дипломатичне та консульське право

Поняття, джерела та система права зовнішніх відносин. Органи зовнішніх відносин. Дипломатичні представництва. Порядок призначення, склад та функції. Дипломатичні привілеї та імунітети: привілеї й імунітети дипломатичних представництв, особисті дипломатичні привілеї й імунітети. Консульські установи та їх функції. Консульські привілеї та імунітети. Дипломатичне право міжнародних організацій. Розвиток екологічної дипломатії Європейського Союзу

Тема 5. Право міжнародних договорів

Поняття міжнародного договору і джерела права міжнародних договорів. Види міжнародних договорів та їх сторони. Стадії укладання міжнародних договорів. Процедура прийняття міжнародних договорів: підготовка тексту договору, прийняття

тексту міжнародного договору та встановлення його автентичності, вираження згоди на обов'язковість міжнародного договору, реєстрація та опублікування міжнародних договорів. Дія договорів, їх застосування і тлумачення. Депозитарій. Застереження до міжнародного договору. Недійсність, призупинення та припинення дії міжнародних договорів. Критерії та умови ефективності міжнародних природоохоронних угод. Основні міжнародно-правові механізми з дотримання природоохоронних угод.

Тема 6. Міжнародна правотворчість. Міжнародна правосвідомість

Поняття міжнародної правотворчості. Форми і способи міжнародної правотворчості. Суб'єкти міжнародної правотворчості. Кодифікація як спосіб створення міжнародних норм. Поняття міжнародної правосвідомості. Суб'єкти міжнародної правосвідомості. Функції міжнародної правосвідомості. Міжнародне право та правові цінності.

Тема 7. Міжнародний правопорядок, міжнародна правова відповідальність, міжнародні санкції та міжнародне судочинство

Поняття та ознак міжнародного правопорядку. Структура міжнародного правопорядку. Розвиток сучасного міжнародного правопорядку. Поняття права міжнародної відповідальності. Суб'єкти права міжнародної відповідальності. Види і форми міжнародної відповідальності. Класифікація підстав міжнародної відповідальності. Склад міжнародно-протиправного діяння. Обставини, що виключають протиправність діянь держав. Поняття і характерні особливості міжнародно-правових санкцій. Засоби здійснення зобов'язань з припинення правопорушення та відшкодування шкоди. Типи і види міжнародно-правових санкцій. Механізм застосування міжнародно-правових санкцій.

Міжнародні системи захисту екологічних прав людини. Захист екологічних прав людини в рамках ООН. Європейська система захисту екологічних прав людини. Американська та африканська системи захисту екологічних прав людини. Сучасна практика захисту екологічних прав в Європейському суді з прав людини. Особливості захисту прав «екологічних біженців». Захист екологічних прав людини в ЄС. Процедура захисту екологічних прав корінних народів.

Модуль 2. Міжнародні організації а угоди в сфері екології

Тема 7. Міжнародно-правове регулювання проблем екології довкілля

"Біла книга" з охорони навколишнього середовища. Акт про національну політику в галузі охорони навколишнього середовища. Міжурядова програма ЮНЕСКО "Людина і біосфера". Стокгольмська конференція ООН з проблем середовища, оточуючого людину. Декларація Організації Об'єднаних націй з проблем оточуючого людину середовища. Декларація Ріо. Велика конференція ООН по сталому розвитку «Ріо+20».

Тема 8. Міжнародно-правова охорона культурної і природної спадщини

Створення Міжнародного інституту інтелектуального співробітництва. Світова спадщина ЮНЕСКО. Міжнародна рада з охорони пам'яток та історичних місць (ICOMOS),

Міжнародна спілка з охорони природи (IUCN), Міжнародний дослідний центр збереження й реставрації культурних цінностей (ICCROM). Конвенції з охорони всесвітньої спадщини. «Червоний хрест воєнного часу для пам'яток» – Гаазька конвенція про захист культурних цінностей на випадок збройного конфлікту. Список об'єктів всесвітньої спадщини. Конвенція про охорону Всесвітньої культурної і природної спадщини.

Тема 9. Міжнародно-правова охорона біологічного різноманіття

Програма ООН з довкілля. Всесвітній фонд дикої природи. Саміт Землі у Ріо-де-Жанейро. Конвенція ООН про охорону біорізноманіття. Картахенський протокол з біобезпеки. Екологічна конституція Землі. Кіотський протокол. Паризька кліматична угода. Європейський зелений курс.

Тема 10. Міжнародні організації та угоди в галузі захисту атмосферного повітря

Угода про делімітацію міжнародного кордону в Піренеях. Спільна програма спостереження та оцінки поширення забруднювачів на великі відстані. Міжнародна морська організація, Всесвітня організація охорони здоров'я, Міжнародне агентство по атомній енергії. Європейська економічна комісія ООН. Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великі відстані. Віденська конвенція про охорону озонового шару. Монреальський протокол. Програма припинення виробництва та використання озоноруйних речовин на 2004-2030 роки на Україні.

Тема 11. Міжнародно-правова охорона водного фонду

Доктрина свободи морів. Ресурси дна морів і океанів. III Конференція ООН з морського права. Конвенція ООН з морського права. Додаткова Угода про здійснення частини XI Конвенції. Аварія танкера «Торрі Кэньон» в проливі Ла-Манш. Міжнародна морська організація. Міжнародна конвенція щодо втручання у відкритому морі у випадку аварій, які призводять до забруднення нафтою. Конвенція про попередження забруднення моря викидами відходів і інших матеріалів. Конвенція про охорону і використання транскордонних водотоків і міжнародних озер. Бухарестська конвенція про захист Чорного моря від забруднення.

Тема 12. Міжнародні організації та угоди в галузі захисту флори і фауни

Бернська конференція з міжнародної охорони природи. Міжнародна комісія з охорони природи. Консультативна комісія для міжнародної охорони природи. «Смарагдова мережа» територій особливого природоохоронного значення. Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі. Тематичні робочі групи Бернської конвенції: Про збереження амфібій та рептилій – морські черепахи; Про збереження флори; Про збереження птахів; Про збереження безхребетних; Про природоохоронні території та екологічну мережу; Про інвазійні чужорідні види; Про біорізноманіття і зміни клімату; Про біорізноманіття островів Європи. Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення. Міжнародний союз з охорони нових сортів рослин. Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин. Програми ООН з охорони навколишнього

середовища (UNEP). Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннська конвенція). Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат.

Тема 13. Міжнародні організації та угоди в сфері поводження з небезпечними відходами

Програма Організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища (ЮНЕП). Базельська конвенція про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням. Об'єднана конвенція про безпеку поводження з відпрацьованим ядерним паливом та безпеку поводження з радіоактивними відходами.

Тема 14. Міжнародно-правова відповідальність за ядерну шкоду

Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ). енергії. Конвенція про ядерну безпеку. Віденська конвенція про цивільну відповідальність за ядерну шкоду. Європейська спільнота з атомної енергії. Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок. Конвенція про допомогу у випадку ядерної аварії чи радіаційної аварійної ситуації. Конвенція про оперативне сповіщення про ядерні аварії.

Тема 15. Міжнародно-правове регулювання захисту довкілля під час збройних конфліктів

Національне законодавство України щодо захисту навколишнього середовища під час воєнних дій. Женевські конвенції. Женевський протокол про заборону застосування на війні задушливих, отруйних або інших подібних газів та бактеріологічних засобів. Конвенція про заборону розроблення, виробництва і накопичення запасів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї і про їх знищення. Конвенція про заборону військового чи будь-якого іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище. Конференцію з роззброєння. Організація із заборони хімічної зброї. Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення і застосування хімічної зброї та про її знищення.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Мета: ознайомлення із законодавчою базою з міжнародного екологічного права і отримання навичок у пошуку відповідей в законодавстві, користування юридичною формулою.

Завдання:

- ознайомлення з теоретичною частиною, відповіді на контрольні питання;
- ознайомлення з джерелами міжнародного екологічного права;
- вирішення задач.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Програмні результати	ПРН-07. Розв'язувати проблеми у сфері захисту навколишнього середовища із застосуванням
----------------------	--

навчання	<p>загальноприйнятих та/або стандартних підходів та міжнародного і вітчизняного досвіду.</p> <p>ПРН-08. Уміти проводити пошук інформації з використанням відповідних джерел для прийняття обґрунтованих рішень.</p> <p>ПРН-15. Уміти пояснювати соціальні, економічні та політичні наслідки впровадження екологічних проектів.</p> <p>ПРН-20. Уміти формувати запити та визначати дії, що забезпечують виконання норм і вимог екологічного законодавства.</p> <p>ПРН-24. Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p>
----------	--

ОЦІНЮВАННЯ

Форми поточного та підсумкового контролю	Поточний контроль – 40 балів Проміжний контроль - 40 балів Підсумковий контроль – (залік) - 20 балів
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	
Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамен, залік).	
Підсумкові бали навчальної дисципліни контролем	= Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем) + Кількість балів за підсумковим контролем

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS			
Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
80-89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота з

			двома – трьома незначними помилками.
75-79		C	«Добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
65-74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» - теоретичний зміст курсу освоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, містять помилки, робота з трьома значними помилками.
60-64		E	«Достатньо» - теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімум критеріїв оцінки.
21-59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота що потребує доробки
1-20		F	«Безумовно незадовільно» теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові акти

1. Базельська конвенція про контроль за транскордонним перевезенням шкідливих відходів і їх знищення від 22.03.1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_022#Text
2. Віденська конвенція про охорону озонового шару від 22.03.1985 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_088#Text
3. Віденська конвенція про цивільну відповідальність за ядерну шкоду від 21.05.1963 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_006#Text
4. Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття від 25.10.1995 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_711#Text
5. Декларація Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку від 14.06.1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_455#Text
6. Договір про нерозповсюдження ядерної зброї від 01.07.1968 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_098#Text
7. Європейська ландшафтна конвенція від 20.10.2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_154#Text
8. Женевська конвенція про цивільну відповідальність за шкоду, заподіяну при перевезенні небезпечних вантажів автомобільним, залізничним та внутрішнім водним транспортом від 10.10.1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_837#Text
9. Картахенський протокол про біобезпеку до Конвенції про біологічне різноманіття від 29.02.2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_935#Text
10. Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату від 11.12.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_801#Text
11. Конвенція з охорони та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер від 17.03.1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_273#Text
12. Конвенція про охорону біологічного різноманіття 1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_030#Text
13. Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовища існування водоплавних птахів, від 02.02.1971 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_031#Text
14. Конвенція про допомогу у випадку ядерної аварії або радіаційної аварійної ситуації від 26.09.1986 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_027#Text
15. Конвенція про доступ до інформації, участі громадськості в процесі прийняття рішень і доступу до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, від 25.06.1998 р. (Орхуська конвенція). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text
16. Конвенція про захист Чорного моря від забруднення від 21.04.1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_065#Text
17. Конвенція про оперативне оповіщення про ядерну аварію від 26.09.1986 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_026#Text

18. Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі від 19.09.1979 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_032#Text
19. Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті від 25.02.1991 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_272#Text
20. Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великі відстані 1979 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_223#Text
21. Конвенція про транскордонний вплив промислових аварій від 17.03.1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_262#Text
22. Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу від 3.03.1980 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_024#Text
23. Конвенція про ядерну безпеку від 17.06.1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_023#Text
24. Міжнародна конвенція про створення міжнародного фонду для компенсації збитків від 18.12.1971 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_807#Text
25. Міжнародна конвенція про цивільну відповідальність за забруднення бункерним паливом від 23.03.2001 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896_047#Text
26. Монреальський протокол по речовинах, що руйнують озоновий шар від 16.09.1987 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_215#Text
27. Нагойський протокол про доступ до генетичних ресурсів та розподіл на справедливій і рівній основі вигід від їх використання до Конвенції про біологічне різноманіття від 29.10.2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_k03#Text
28. Протокол до Конвенції ООН про транскордонне забруднення повітря на великі відстані від 13.11.1979 р. про скорочення викидів сірки або їх транскордонних потоків, принаймні на 30 відсотків від 8.07.1985 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_091#Text
29. Протокол про відповідальність і компенсацію за шкоду, заподіяну в результаті транскордонного перевезення небезпечних відходів та їхнього видалення від 10.11.1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_793#Text
30. Протокол про воду та здоров'я до Конвенції по охороні і використанню транскордонних водотоків і міжнародних озер від 17.06.1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_030#Text
31. Протокол про збереження і сталі і ландшафтного використання біологічного різноманіття до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат від 19.06.2008 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_366#Text
32. Протокол про стійкі органічні забруднювачі до Конвенції про транскордонне забруднення повітря на великі відстані від 24.06.1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c75#Text
33. Протокол про фінансування Спільної програми спостережень та оцінки розповсюдження забруднювачів на великі відстані в Європі (ЕМЕП) до Конвенції про транскордонне забруднення повітря на великі відстані від 28.09.1984 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c50#Text
34. Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату від 09.05.1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_044#Text

35. Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат від 22.05.2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text
36. Роттердамська конвенція про процедуру Попередньої обґрунтованої згоди відносно окремих небезпечних хімічних речовин та пестицидів у міжнародній торгівлі. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_a35#Text
37. Стокгольмська Декларація (щодо питань навколишнього середовища) від 16.06.1972 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_454#Text
38. Стокгольмська конвенція про стійкі органічні забруднювачі від 22.05.2001 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_a07#Text

Базова

1. Pylypchuk O. Development of Constitutional Law on the Territory of Ukraine (IX-XIII Centuries). *Historia Constitucional*. N. 22. 2021. С.1006-1014 (Web of Science)
2. Пилипчук, О.Я., Стрелко, О.Г., Пилипчук, О.О. С.А. Подолинський в енергетичному трактуванні еволюції природи і суспільства. *Космічна наука і технологія*, 2022. №6. С.74-84. (Web of Science) (Scopus).
3. Пилипчук О.Я., Пилипчук О.О. Екологічна безпека під час аварійних ситуацій на залізничному транспорті. *Історичні записки*. №2(42). 2021. С.27-32.
4. Пилипчук О.Я., Пилипчук О.О. М.О. Зарудний (1859-1919): формування екологічного світогляду. *Історія науки і біографістика*. 2022. №3. С. 96-118.
5. Пилипчук О.О. Участь В.В. Станчинського у становленні та розвитку природоохоронного законодавства. *Історія науки і біографістика*. 2022. №4. С.71-80.
6. Гетьман А.П. Екологічне право. Харків: Право, 2022. 552 с.
7. Екологічне право в запитаннях та відповідях: навч. посіб. / А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, В.Л. Бредіхіна та ін.; за ред. А.П. Гетьмана. Харків: Право, 2017. 208 с.
8. Екологічне право України: підручник для студ. вищих навч. закладів / Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.»; за ред. І. І. Каракаша. Одеса: Фенікс, 2012. 788 с.
9. Екологічне право України. Загальна частина: підручник / М. В. Краснова, Ю.А. Краснова. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2021. 190 с.
10. Екологічне право: підручник. Право, 2019. 552 с.
11. Антонович М.. Міжнародне право. К.: Юрінком Інтер, 2021. 384 с.
12. Тетарчук І., Т. Дяків Міжнародне право. К.: Центр учбової літератури. 2021. 208 с.
13. Алієв Р.В., Ануфрієв М.І., Бортняк В.А. Міжнародне гуманітарне право. Особливості застосування в умовах збройної агресії РФ проти України. К.: Центр учбової літератури, 2023. 598 с.
14. Гуцуляк В., Ключова Є. Книга Українське та міжнародне морське право. Навчальний посібник. К.: Ліра-К, 2022. 268 с.
15. Задорожній О.В., Медведева М.О. Міжнародне право навколишнього середовища: підручник. Київський національний університет ім. Т. Шевченка, Інститут міжнародних відносин. Київ: Вид. дім «Промені», 2010. 510 с.

Допоміжна

1. Безденежна М. Принцип перестороги у міжнародному екологічному праві: особливості застосування. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. Київський

- національний університет ім. Т. Шевченка. Ін-т міжнародних відносин ; голов. ред. Л. В. Губерський. Київ : Ін-т міжнар. відносин, 2010. Вип. 88, ч. 1. С. 97–98.
2. Копиця Є.М., Гудзенко Ю. О. Права людини у контексті зміни клімату. *Економіка. Фінанси. Право*. 2022. № 5/2. С. 27–30.
 3. Копиця Є.М., Огієнко М. Актуальні питання правового регулювання у сфері зміни клімату в Україні. *Concepts for the development of society's scientific potential*. 2021. С. 294–304.
 4. Короткий Т.Р. Міжнародне право охорони морського середовища як підгалузь міжнародного права навколишнього середовища. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. пр. 2011. Вип. 54. С. 534–542.
 5. Лозо О. В., Овсієнко К. С. Правовий статус внутрішніх кліматичних мігрантів. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2020. № 4 (70). С. 35–42.
 6. Малишева Н. Екологічне право: вектори розвитку в ХХІ сторіччі. *Право України*. 2011. № 2. С. 114–123.
 7. Медведєва М.О. Проблема ефективності міжнародно-правових норм у галузі охорони навколишнього середовища. *Публічне право*. 2012. № 4. С. 158–166.
 8. Медведєва М. Екосистемний підхід у міжнародному праві навколишнього середовища: проблеми розуміння та застосування. *Право України*. 2010. № 2. С. 184–189.
 16. Нечипорук Л.Д. Міжнародно-правове регулювання охорони та використання об'єктів тваринного світу.
 17. Романюк Н. Вплив глобального потепління та змін клімату на появу кліматичних мігрантів. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. Міжнародні відносини*. 1(7), 2020. С. 52–61.
 18. Струтинська-Струк Л. В. Принципи міжнародного екологічного права та національної екологічної політики України: порівняльно-правовий аналіз. *Порівняльно-правові дослідження*. 2011. № 1. С. 110–115.
 19. Суєтнов Є. П. Екосистемний підхід у міжнародному екологічному праві: від ідеї збереження природних екосистем до появи цілісної концепції. *Проблеми законності*. 2022. Вип. 157. С. 116–146.
 20. Суєтнов Є. П. Екосистемний підхід як основа Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат. *Екологічне право*. 2020. № 2. С. 21–26.
 21. Сухорольський П. М. Поняття реалізації та чинники ефективності міжнародних договорів з охорони довкілля. *Публічне право*. 2012. № 2. С. 162–169.
 22. Туліна Е. Є. Біологічне різноманіття як об'єкт екологічних правовідносин у сфері збереження і сталого використання. *Проблеми законності*. 2022. Вип. 157. С. 164–177.
 23. Шемшученко Ю. Актуальні проблеми кодифікації національного та міжнародного екологічного права. *Право України*. 2011. № 2. С. 4–10.

Інтернет-ресурси

1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України – <http://rada.gov.ua/>
1. Сайт ООН – <https://www.un.org>
2. Офіційний веб-портал програми ООН з довкілля (ЮНЕП) – <https://www.unep.org>
3. Стислий виклад рішень і консультативних висновків Міжнародного Суду ООН – <https://www.icj-cij.org/ru>